

تبیین مختصات "عقلانیت انقلابی" در اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)

بهنام عبدی^۱، علی اصغر سالارنژاد^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۲/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۰/۲۷

چکیده:

مفهوم عقلانیت در اندیشه مقام معظم رهبری از پایه‌های اصلی جامعه اسلامی و در عرض ایمان، مجاهدت و عزت قرار دارد. به عقیده معظم‌له، عقلانیت از مهم‌ترین ابزارهای جهت‌دهنده فعالیت‌ها در نظام اسلامی به شمار می‌آید؛ لذا می‌توان در پرتو انقلابی‌گری اصیل، مفهوم عقلانیت را ذیل کلیدواژه "عقلانیت انقلابی" خلاصه کرد. در این امتداد، پژوهش حاضر به شناسایی و تبیین مختصات "عقلانیت انقلابی" از منظر مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) پرداخته است. این مطالعه از نظر هدف، اکتشافی و به دنبال ایجاد دانش و درک بهتر از پدیده مورد بررسی است. رویکرد کلی پژوهش، استقرایی و نحوه انجام آن، کیفی است که با تحلیل محتوای بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) صورت گرفته است. یافته‌ها نشان می‌دهند که اهتمام به اصول و باورهای اساسی به عنوان شرایط علی، استقلال و عدم وابستگی به عنوان طبقه محوری، اولویت‌بندی اهداف و برنامه‌ها به عنوان عامل مداخله‌گر، معنویت محوری به عنوان بستر و زمینه‌ساز، آینده‌نگری، دوراندیشی و امیدواری؛ واقع‌نگری، نگاه راهبردی؛ نوسازی و تحول در نظامات و سازوکارها؛ وحدت‌افزایی، جهت‌گیری و هدف‌گذاری انقلابی؛ جوان‌گرایی، همت بلند؛ اعتمادسازی؛ استکبارستیزی و مفعول نشدن در مقابل دشمن؛ نظم؛ پیشرفت علم و فناوری؛ ساده‌زیستی و مبارزه با فساد و تبعیض و بی‌عدالتی به عنوان استراتژی‌های تعامل و کنش قابل توجه هستند و عقلانیت انقلابی به طور خاص با مردم‌محوری؛ ظلم‌ستیزی؛ رویکرد اجرایی؛ قانون‌مداری؛ انتقادپذیری و آزاداندیشی؛ روحیه و اخلاق انقلابی؛ ایستادگی و ثبات قدم؛ هویت اسلامی و رسیدن به جامعه تراز انقلاب اسلامی مشخص می‌گردد.

واژگان اصلی: مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، عقلانیت، انقلابی‌گری، عقلانیت انقلابی، استقلال

۱. عضو هیات علمی دانشگاه افسری امام علی (ع)، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) babdi@modares.ac.ir

۲. دانش آموخته دکتری مدیریت فناوری اطلاعات، مدرس دانشگاه افسری امام علی (ع)، تهران، ایران

۱- مقدمه و بیان مسئله

مفهوم عقلانیت از جمله مفاهیمی است که بسیار مورد توجه و تاکید قرار گرفته است. در اندیشه شهید مطهری، عقل به هر دو مفهوم ارزشی و ابزاری جایگاهی درخور دارد. رهبر معظم انقلاب اسلامی در بیانات متعددی به نقش «عقلانیت» در بنیان‌های هستی‌شناختی و معرفتی اسلام اشاره کردند و انقلاب اسلامی ایران را نیز بر مبنای آن، «انقلابی عقلانی» خواندند، به طوری که واژه عقلانیت یکی از پرکاربردترین واژگان مبنایی در سخنرانی‌های ایشان بوده است؛ عقلانیت انقلابی که می‌توان آن را عقلانیتی دانست که در بستر فرهنگ انقلاب اسلامی شکل گرفته است. برای مثال، امام خمینی (ره) با توجه به عنصر «عقلانیت دینی»، مبنای اصلی مبارزه با رژیم طاغوت پهلوی را غیرعقلایی بودن این رژیم با توجه به منطبق اسلام بر می‌شمارند (صحیفه امام، ج ۲۹/۵) از همین روی، مقام معظم رهبری می‌فرمایند: «دو بعد اصلی در مکتب امام بزرگوار ما، بعد معنویت و بعد عقلانیت است» (بیانات در بیست و دومین سالگرد امام خمینی (ره)، ۹۰/۰۳/۱۴). با بررسی و اتکا به بیانات مقام معظم رهبری در موضوع عقلانیت می‌توان مفهوم عقلانیت از دیدگاه ایشان را ذیل کلیدواژه «عقلانیت انقلابی» خلاصه کرد. اما سؤال اصلی اینجاست که عقلانیت انقلابی که سازوکار اساسی اهداف عالی جمهوری اسلامی ایران در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت به شمار می‌آید، چه مولفه‌ها و مختصات دارد. عقلانیت انقلابی در بستر اهتمام به اصول و باورهای اساسی اسلامی و با محوریت حفظ استقلال و عدم وابستگی و استفاده از راهبردهایی از قبیل آینده‌نگری، امیدواری، واقع‌نگری و نگاه راهبردی؛ تحول در نظامات و سازوکارها، وحدت‌افزایی، جوان‌گرایی، اعتمادسازی، نظم و قانون‌مداری، پیشرفت علم و فناوری؛ ساده‌زیستی؛ مبارزه با فساد و تبعیض و بی‌عدالتی، پیامدهای قابل لمس برای جامعه تراز انقلاب اسلامی در حوزه اخلاق، مردم‌گرایی، ظلم‌ستیزی، قانون‌مداری، ثبات قدم و هویت اسلامی به همراه خواهد داشت.

هدف از پژوهش حاضر، تبیین مختصات «عقلانیت انقلابی» از منظر مقام معظم فرماندهی کل قوا (مدظله‌العالی) در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت است. با توجه به ماهیت پژوهش از راهبرد تئوری داده بنیاد^۱ استفاده شده است که هدف عمده آن، تبیین یک پدیده از طریق مشخص کردن عناصر کلیدی آن پدیده است. این پژوهش از نوع کیفی و با استفاده از روش تحلیل محتوای بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) انجام شده است. داده‌ها پژوهش حاضر با استفاده از آرشیو بیانات ۳۵ ساله اخیر ایشان که از طریق وب سایت دفتر حفظ و نشر آثار آیت الله خامنه‌ای در دسترس محققین بوده است، انجام گرفته است.

۲- اهداف و پرسش‌های پژوهش

سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که عقلانیت انقلابی مد نظر مقام معظم رهبری در الگوی اسلامی و ایرانی پیشرفت چه مختصاتی دارد؟ با توجه به این سؤالات هدف اصلی از پژوهش حاضر، تبیین مختصات "عقلانیت انقلابی" از منظر مقام معظم فرماندهی کل قوا (مدظله‌العالی) در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت است. متناظر با سؤالات مطرح شده، اهداف فرعی زیر در این پژوهش متصور می‌باشد:

- شناسایی و تبیین مفاهیم عقلانیت انقلابی
- شناسایی و تبیین مقوله‌های عقلانیت انقلابی
- شناسایی و تبیین مضامین عقلانیت انقلابی

۳- پیشینه پژوهش

با بررسی پژوهش‌های این حوزه تعداد انگشت شماری از پژوهش‌ها به موضوع "عقلانیت انقلابی" و مولفه‌های آن در بیانات مقام معظم رهبری پرداخته‌اند.

فروتنی و بحرانی در پژوهشی به تبیین مفهوم عقلانیت و نقش آن در انقلاب و تمدن نوین اسلامی از منظر مقام معظم رهبری پرداخته‌اند. هدف از این تحقیق، تبیین مفهوم و وجه تمایز عقلانیت ابزاری، ارزشی و اسلامی و نیز بررسی نقش عقلانیت در انقلاب و تمدن نوین اسلامی با تأکید بر دیدگاه امام خامنه‌ای بوده است. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و ابزار گردآوری داده‌ها، کتابخانه‌ای و اسنادی بوده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که برداشت از عقلانیت در دو دیدگاه مادی و معنوی از هم جداست و عقلانیت در فرهنگ اسلامی با عقلانیت ابزاری غرب یکی نیست. عقلانیت ابزاری، عقلانیتی است که در رابطه با هر رویدادی معیار سودبخشی اقتصادی را دنبال می‌کند؛ توجهی به عدالت، ارزش‌ها و بایدها ندارد و این مفاهیم در قالب عقلانیت ارزشی و اسلامی معنا می‌یابند. عقلانیت اسلامی، برخلاف عقلانیت ابزاری، محدود و سطحی‌گرا نیست و حوزه وسیعی دارد و در سه سطح ۱. عقلانیت بنیادین یا معرفتی؛ ۲. عقلانیت اخلاقی و ارزشی ۳. عقلانیت ابزاری مطرح است و عقلانیت ابزاری ذیل دو سطح دیگر از عقلانیت قرار دارد و هنگامی کاربرد دارد که با سطوح دیگر عقلانیت هم‌خوانی داشته باشد. نتایج تحقیق حاکی است که انقلاب اسلامی با به چالش کشیدن عقلانیت ابزاری غرب، عقلانیت اسلامی را مطرح کرد که در فرهنگ اسلامی "عقل سلیم" نامیده می‌شود و این عقلانیت بر انقلاب و تمدن نوین اسلامی حاکم است. هم‌چنین نتایج تحقیق نشان

می‌دهد که از دیدگاه امام خامنه‌ای عقلانیت در کنار معنویت و عدالت جزو ارکان انقلاب و تمدن نوین اسلامی است و این سه مولفه از هم قابل تفکیک نیستند. عقلانیت به معنی محافظه‌کاری و تسلیم و کوتاه آمدن از اصول انقلاب نیست و انقلابی‌گری عین عقلانیت است (فروتنی و بحرانی، ۱۴۰۰).

مهاجرنیا در پژوهشی با عنوان آسیب‌شناسی حوزه انقلابی تاکید می‌کند عقلانیت حوزه انقلابی از پیوند وثیق حوزه با نظام اسلامی شکل گرفته است. مهم‌ترین شاخصه‌های این عقلانیت در نقش تولیدی به‌روز و متناسب با نیاز در دستگاه معرفتی و ظرفیت اجتهادی حوزه عبارت‌اند از قدرت آینده‌نگری در چارچوب منظومه فلسفه سیاسی اسلام، توانایی حل تعارضات درونی و تراحمات خارجی، آزاداندیشی دینی و رهایی از تعصب، تحجر، تصلب و قشری‌گری و واپس‌گرایی و مدیریت حل بحران‌ها و عبور از گسل‌ها و گسست‌های فکری و سیاسی، و تحکیم وفاداری‌ها و سامان‌دادن به التزامات فکری و اعتقادی. این شاخصه‌ها، سبب پویایی و پایایی حوزه در عرصه حیات سیاسی شده است. چالش‌هایی که باعث دوردن حوزه از آزاداندیشی دینی، ایجاد تعصب و تحجر، ناکارآمدی و انسدادهای فکری، و فقدان آینده‌نگری و خدشه در وفاداری سیاسی می‌شود، به عنوان مهم‌ترین آسیب‌های تفکر سیاسی حوزه انقلابی تلقی می‌شوند. (مهاجرنیا، ۱۳۹۶).

رکابیان و علیپور در پژوهش خود به دنبال پاسخ به این سؤال بوده‌اند که مؤلفه‌های انقلابی‌گری، انقلابی‌بودن و انقلاب‌ماندن در اندیشه سیاسی مقام رهبری کدامند؟ و بیان داشته‌اند در دیدارهای رهبر معظم انقلاب با مردم و مسئولان نظام، معظم‌له تأکید ویژه‌ای بر لزوم صیانت از شور انقلابی، حفظ روحیه انقلابی، انقلابی عمل کردن و انقلابی‌گری داشته‌اند. براین اساس با توجه به سؤال تحقیق، در اندیشه سیاسی رهبر معظم انقلاب پنج مؤلفه عمده برای انقلابی‌گری، انقلابی‌بودن و انقلابی‌ماندن وجود دارد که عبارتند از: پابندی به مبانی و ارزش‌های اساسی انقلاب اسلامی، هدف‌گیری مستمر آرمان‌ها و همت بلند برای رسیدن به آنها، پابندی به استقلال همه جانبه کشور، حساسیت در برابر دشمن و تبعیت نکردن از او و تقوای دینی و سیاسی؛ بنابراین با توجه به مولفه‌های مذکور مهم‌ترین تهدید، چالش و آسیب انقلاب اسلامی در بعد از پیروزی انقلاب، انقلاب‌زدایی انقلابیون در شاخصه‌های مذکور می‌باشد (رکابیان و علی پور گرجی، ۱۳۹۸).

همانطور که ملاحظه شد، تحقیقات قبلی به صورت تک‌ساحتی و بیشتر با محوریت انقلابی‌گری به بررسی مباحث مرتبط پرداخته‌اند، اما پژوهش حاضر با ملاحظه هر دو بعد عقلانیت و انقلابی‌گری به عنوان دو بال موفقیت و پیشرفت کشور، به احصاء عوامل قابل توجه در این رابطه بر اساس بیانات معظم‌له به صورت جامع پرداخته است.

۴- ملاحظات نظری

۴-۱. عقلانیت

ماکس ویر^۱ عقلانی شدن را فرایندی می‌داند که به وسیله آن شیوه‌های محاسبه دقیق و سازماندهی شامل قواعد و روش‌های انتزاعی، به طور فزاینده بر زندگی اجتماعی حاکم می‌شود. عقلانیت^۲ طبق تعریف هابرماس^۳ از میان برداشتن موانعی است که ارتباط را تحریف می‌کنند؛ اما معنای عام‌تر، نظامی ارتباطی است که در آن اختصار، آزادانه ارائه می‌شود و در برابر انتقاد حق دفاع وجود دارد. در مباحث فلسفی سه نوع عقل وجود دارد: یک. عقلانیت نظری: وصف باورها به عقلانیت؛ دو. عقلانیت عملی: وصف افعال و رفتارها به عقلانیت سه. عقلانیت ارزش شناختی: وصف ارزش به عقلانیت (ریترز، ۱۳۷۴: ۴۵).

در اندیشه شهید مطهری، عقل به هر دو مفهوم: ارزشی و ابزاری جایگاهی برخوردار دارد. ایشان می‌گویند تا ریشه‌داری آن را در تفکر اسلامی، به ویژه از چشم‌انداز شیعی آن، بنمایاند. استاد مطهری به عقل، نگاه ویژه‌ای دارد که از بینش و نگرش او بر می‌خیزد. در بینش ایشان، عقل و اسلام از پایه، ریشه و بنیاد قوی و استواری برخوردار است. وی از قرآن و سنت گواها و دلیل‌های بسیار عرضه می‌دارد که عقل در اسلام جایگاه والا دارد و حجت است (مطهری، مسئله شناخت، ۱۳۷).^{۱۶۷}

در دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی) عقلانیت از پایه‌های اصلی جامعه اسلامی و در عرض ایمان، مجاهدت و عزت قرار دارد (بیانات در دیدار مسئولان نظام در روز عید مبعث ۹/۴/۹۰). به عقیده ایشان جایگاه عقلانیت در فرآیند جامعه‌سازی اسلامی نقشی بسیار مهم است و از مهم‌ترین ابزار جهت‌دهنده و ارزش‌گذار فعالیت‌ها در نظام اسلامی به شمار می‌آید (بیانات مقام معظم رهبری در خطبه‌های نماز جمعه، ۱۴/۱۱/۹۰). به صورت کلی مفهوم عقلانیت در اندیشه مقام معظم رهبری را می‌توان دارای ابعاد و جنبه‌های مختلفی دانست که از جمله مهم‌ترین آن‌ها داشتن رویکرد منطقی و محاسبه‌گر، نگاه انقلابی و به دور از محافظه‌کاری، توجه به واقعیات و وضعیت موجود را می‌توان بر شمرد.

۴-۲. انقلابی‌گری

مفهوم انقلاب و انقلابی‌گری از روزهای آغازین انقلاب اسلامی مورد توجه ویژه قرار داشته است. رهبر معظم انقلاب روحیه انقلابی داشتن را این‌گونه توصیف می‌کنند: "روحیه انقلابی یعنی ترس نداشته

¹ Max Weber

² rationality

³ Jürgen Habermas

باشید، ملاحظه‌کاری نداشته باشید، محافظه‌کاری نداشته باشید" (بیانات در دیدار معلمان و فرهنگیان، ۱۳۹۸/۲/۱۱). از سویی؛ اگر ملاک سنجش را اهداف انقلاب و آرمان‌های آن بدانیم قطعاً رفتار انقلابی به معنای رفتار غیرمدبرانه نیست، بلکه به معنای رفتار عاقلانه، مدبرانه و مجاهدانه است. رهبر معظم انقلاب در ادامه توصیف خود از معنای صحیح و واقعی روحیه انقلابی می‌گویند: "انقلابی یعنی چه؟ بعضی خیال می‌کنند وقتی می‌گوییم انقلابی، یعنی بی‌نظم؛ نخیر، اتفاقاً یکی از خطوط اصلی انقلابی‌گری، نظم است" (بیانات در دیدار کارگران، ۱۳۹۶/۲/۱۰) با این تفاسیر می‌توان گفت در واقع آنچه به اشتباه انقلابی‌گری دانسته می‌شود هیچ نسبتی با انقلاب و آرمان‌ها و اهدافش ندارد بلکه موانع جدی برای رسیدن انقلاب به اهداف مهمی مانند عدالت و پیشرفت در همه عرصه‌های زندگی مردم است. از جمله ابعاد رویکرد انقلابی از منظر مقام فرماندهی کل قوا را می‌توان ثبات در آرمان‌ها و تحول در سازوکارها دانست. ایشان در دیدار خود با دانشجویان تأکید دارند که "نظام جمهوری اسلامی، هم ثبات دارد، هم تحول دارد. ثبات وجود دارد، یعنی حرکت، یک حرکت مستمری است به سمت آرمانها ... حرکت در خط مستقیم به سمت آرمانهای معین است؛ اما سازوکارها عوض می‌شود" (بیانات در دیدار دانشجویان کرمانشاه، ۱۳۹۰/۰۷/۲۴) و یا در دیدار فرماندهان نیروی هوایی فرمودند: تأکیدیها را می‌توانند عوض کنند، شیوه‌های کار را می‌توانند عوض کنند، [اما] اصول، همچنان مستحکم باید بماند (بیانات در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی ارتش، ۱۳۹۲/۱۱/۱۹). با توجه به اهمیت مبحث عقلانیت و انقلابی‌گری اصیل، نقش این مباحث در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت بدیهی به نظر می‌رسد.

۳-۴. الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت

توسعه فرایندی اجتماعی و مبتنی بر عقلانیت و عمل است که در این زمینه، جامعه از وضعیت غیر عقلانی نامطلوب به سوی وضعیت عقلانی مطلوب گذر می‌کند. رشد و توسعه از دیدگاه اسلامی، مفهوم وسیع‌تر و عمیق‌تری دارد و تمام زوایای مادی و معنوی جامعه و انسان‌ها را شامل می‌شود (دیالمه، نیکو و همکاران، ۲۰۱۱) و نیازمند یک کلان‌الگو برای پیشرفت است (مطهری‌نسب و بیدندی، ۱۴۰۱). از یک سو بیانات مقام معظم رهبری درباره تشریح ابعاد مختلف الگوی ایرانی اسلامی پیشرفت در سخنرانی‌های مختلف بیانگر این موضوع است که فرهنگ و مسائل فرهنگی نقش عمده‌ای را در سیاست‌گذاری‌های کلان و طراحی اسناد بالادستی نظام دارد و از دیگر سو تأکیدات ایشان بر "تلفیق دو فرهنگ اسلامی و ایرانی"، "انتخاب کلمه پیشرفت به جای مفهوم توسعه"، "تأکید بر اهمیت ابزارهای فرهنگی از جمله آموزش و پرورش و رسانه‌ها"، "توجه به مسائل و خطوط اصلی

زندگی مانند امنیت، عدالت، رفاه، آزادی، حکومت، استقلال و عزت ملی در بحث الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت" و تأکید بر "اهمیت علم و معنویت" از جمله رویکردهای فرهنگی مورد نظر و موکد معظم له در تحقق الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت به شمار می‌رود.

در این امتداد، سند پایه الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت همراه با بیانیه‌ای از سوی رهبر معظم انقلاب اسلامی به اصلی‌ترین نهادهای سیاست‌گذار مانند مجمع تشخیص مصلحت نظام، دولت، مجلس و شوراهای عالی در ۱۳۹۷ ابلاغ گردید. از زمان تدوین سند مذکور تاکنون، کشور دچار تلاطم‌های شدید در حوزه سیاست‌گذاری صحیح گردید و لذا نیاز به یک سند بالادستی قابل اعتماد که علاوه بر قابلیت انعطاف در بحران‌ها، قدرت خلق مسیر و زایش برون‌رفت از این بحران‌ها را داشته باشد، بیشتر احساس می‌شود (گلدانی و قربانپور، ۱۴۰۱) و نیازمند توجه به سازگاری گفتمان حاکم بر سند با گفتمان‌ها و ارزش‌های حاکم بر جامعه است (علی‌پور و پوررشیدی، ۱۳۹۹).

۵- روش پژوهش

با توجه به خلاء مبانی نظری در رابطه با مفهوم عقلانیت انقلابی، این مطالعه از نظر هدف، اکتشافی و به دنبال ایجاد دانش و درک بهتر از پدیده مورد بررسی است. بر این اساس، اجرای پژوهش به منظور پاسخ به این سؤال صورت می‌پذیرد که مختصات عقلانیت انقلابی از دیدگاه مقام معظم رهبری در راستای الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت کدام است؟ پاسخ به این سؤال با بررسی و تحلیل محتوای بیانات مقام معظم رهبری صورت گرفته است. رویکرد این پژوهش، استقرایی و نحوه انجام آن، کیفی است. پژوهش‌های کیفی برای کمک به پژوهش‌گر به منظور درک افراد انسانی و بسترهای اجتماعی و فرهنگی که انسان‌ها در آن زندگی می‌کنند، شکل گرفته‌اند (دانایی‌فرد و همکاران، ۱۳۸۶). با توجه به ماهیت پژوهش از راهبرد تئوری داده بنیاد^۱ استفاده شده است (استراوس و کوربین^۲، ۱۹۹۸). در این پژوهش از رهیافت نظام‌مند استفاده شده است که در بخش بعدی مقاله توضیحات مربوطه ارائه شده است.

1- Grounded theory
2- Strauss & Corbin

۶- تحلیل داده‌ها

در این مرحله ایجاد بیش از هزار خط کد در مرحله کدگذاری باز و تولید بیش از هزار جزء مرتبط، ۱۲۳ بعد و ۱۸ مضمون (تم) صورت گرفت.

۶-۱- گام اول: کدگذاری باز

کدگذاری باز اشاره به بخشی از تحلیل دارد که با عنوان گذاری و مقوله بندی پدیده سروکار دارد و نیازمند پرسیدن سؤالات و انجام مقایسه‌ها است. محصول عنوان گذاری و مقوله بندی، "مفاهیم" یعنی ارکان اصلی در ساختن تئوری داده بنیاد هستند. در مرحله بعد خود مفاهیم بر اساس شباهت‌هایشان مورد طبقه بندی قرار می‌گیرند که به این کار مقوله پردازی گفته می‌شود. نتایج فرایند کدگذاری باز در رابطه با مفهوم عقلانیت در جدول ۱ و در رابطه با انقلابی گری در جدول ۲ ذکر شده است.

جدول ۱- نتایج کدگذاری باز در خصوص عقلانیت

مضمین	مقوله‌ها	اجزا (مصادیق مستخرج از بیانات معظم له)
اهتمام به اصول و باورهای اساسی	تکیه بر اصول و باورهای اصیل	عقلانیت بر پایه‌ی مبانی، اصول و باورهای اصیل شکل می‌گیرد. ^۱
	حق‌مداری	مطالبه حق مربوط به عقلانیت است. ^۲
	احترام به سنت‌های صحیح و منطقی	احترام به سنت‌های صحیح و منطقی یک رفتار عاقلانه است. ^۳
	پرهیز از تحجر	عقلانیت نقطه مقابل تحجر و عدم انطباق با نیازهای زمان است. ^۴
	پرهیز از خود تحقیری	عقلانیت نقطه مقابل خودتحقیری و عدم اعتمادبه‌نفس است. ^۵
	ثبات نظام هزینه-فایده مسئولین	تغییر نظام هزینه-فایده مسئولین ^۶
	ثبات باورها و ارزش‌های مردم	تغییر باورها و ارزش‌های مردم ^۷
	مفهوم‌سازی درست	تبدیل یک معنای صحیح به مفهومی نادرست ^۸
ادراک درست از مصلحت	تغییر ادراک از مصلحت ^۱	

^۱بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری - ۱۷/۰۶/۱۳۹۰

^۲بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان بسیجی، ۱۳۸۴/۰۳/۰۵

^۳بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم در روز پانزدهم ماه مبارک رمضان، ۱۳۶۹/۱/۲۲

^۴بیانات در دیدار کارگزاران نظام - ۰۹/۱۱/۱۳۷۶

^۵مراسم بیست و دومین سالگرد رحلت امام خمینی(ره)-۱۳۹۰/۳/۱۴

^۶بیانات در دیدار رئیس و اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۹۴/۱۲/۲۰

^۷بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، ۱۳۹۴/۰۴/۲۷

^۸بیانات در دیدار زائرین و مجاورین حرم مطهر رضوی، ۱۳۷۱/۱/۱۵

مضامین	مقوله‌ها	اجزا (مصادیق مستخرج از بیانات معظم له)
	غیرت دینی	غیرت دینی همراه با عقلانیت و خردمندی ^۲
آینده‌نگری، دوراندیشی و امیدواری	امید به سنت الهی	توجه و امیدواری به اثرگذاری سنت‌های الهی در زندگی به‌منابه‌ی عقلانیت تلقی می‌شود ^۳ .
	آینده‌نگری و دوراندیشی	عقلانیت را می‌توان به‌عنوان دوراندیشی و آینده‌نگری در تصمیم‌گیری معرفی کرد ^۴ .
	انطباق با زمان	عقلانیت نقطه مقابل تحجر و عدم انطباق با نیازهای زمان است ^۵ .
	دغدغه فراملی و جهانی	تصمیم‌عقلانه باید در برگیرنده‌ی نیاز جوامع مختلف و با دغدغه‌ی فراملی و جهانی باشد ^۶ .
	تدوین چشم‌انداز	عقلانیت نقطه مقابل چشم‌انداز نداشتن در کارها و عدم دوراندیشی است ^۷ .
مردم‌محوری و مردم- گرایی	اعتماد به مردم	اعتماد به مردم و تلاش برای محقق‌نمودن مصالح واقعی جامعه از معنای اصلی عقلانیت است ^۸ .
	تلاش برای تحقق مصالح جامعه	
	بسیج مردم در راستای خیر عمومی	بسیج اجتماعی و دخالت‌دادن مردم در راستای خیر عمومی را می‌توان به‌عنوان عقلانیت معرفی نمود ^۹ .
	پرهیز از خودخواهی و غفلت از مصالح عمومی	عقلانیت نقطه مقابل خودخواهی و غفلت از مصلحت عمومی جامعه است ^{۱۰} .

^۱بیانات در دیدار دست‌اندرکاران کنگره ملی ۶۲۰۰ شهید استان مرکزی، ۱۳۹۸/۷/۱۰

^۲بیانات در ارتباط تصویری با مردم قم به مناسبت قیام ۱۹ دی: ۱۴۰۰/۱۰/۱۹

^۳بیانات در دیدار مسئولان نظام، ۱۳۹۳/۴/۱۶

^۴بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار مسئولان نظام به مناسبت عید سعید فطر، ۱۳۷۹/۱۰/۷

^۵بیانات رهبر معظم انقلاب در خطبه‌های نماز عید سعید فطر، ۱۳۷۶/۱۱/۹

^۶بیانات در مراسم صبحگاه رده‌های مختلف نیروی مقاومت بسیج، ۱۳۸۴/۶/۲

^۷سخنرانی در مراسم بیعت روحانیون، مسئولان و اقشار مختلف مردم استان اصفهان، ۱۳۶۸/۴/۲۵

^۸مراسم بیست و دومین سالگرد رحلت امام خمینی(ره)- ۱۳۹۰/۳/۱۴

^۹بیانات در دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۷/۶/۱۲

^{۱۰}بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای «ستاد نظارت بر انتخابات» سراسر کشور، ۱۳۷۱/۲/۲۳

مضامین	مقوله‌ها	اجزا (مصادیق مستخرج از بیانات معظم له)
	حکومت بر قلب‌ها	حفظ و افزایش عمق راهبردی نظام و حکومت بر قلوب انسان‌ها از لوازم عقلانیت است. ^۱
	مردم سالاری	انتخاب مردم‌سالاری، یکی از مظاهر روشن عقلانیت امام در مکتب حیاتبخش و نجاتبخش او بود. ^۲
	ارتباط با متن جامعه	گاهی میشود که مسئول، متوجه نیست چه دارد میگردد در متن جامعه
واقع‌نگری	توجه به واقعیت‌ها در تصمیم‌گیری	توجه به واقعیت‌ها و اقتضائات حقیقی در تصمیم‌گیری، محقق‌کننده‌ی عقلانیت است. ^۳
	تصویرسازی درست از توانمندی خود و دشمن	تصویرسازی غلط از توان خود و دشمن ^۴
	کامل ندیدن واقعیت و تکیه بر توهمات	کامل ندیدن واقعیت ^۵ و تکیه بر توهمات غیر واقعی ^۶
	محاسبه منطقی	محاسبه‌ی اقتدار ملی یک محاسبه‌ی عقلانی است؛ یعنی یک محاسبه‌ی درست و منطقی ... یعنی بر اساس عقلانیت است. ^۷
	پرهیز از تصمیم‌گیری احساسی	
	حساسیت نسبت به دشمن و حفظ مرزهای هویتی با آن از معانی عقلانیت است. ^۸	حساسیت نسبت به دشمن و حفظ مرزهای هویتی با آن از معانی عقلانیت است. ^۸
استقلال و عدم-	حفظ مرزهای هویتی با دشمن	

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

^۱بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام، ۱۳۸۶/۶/۳۱

^۲سخنرانی تلویزیونی به مناسبت سی‌ودومین سالگرد رحلت امام خمینی (ره)، ۱۴۰۰/۳/۱۴

^۳بیانات در دیدار مسوولان وزارت امور خارجه و روسای نمایندگی‌های جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور، ۱۳۸۳/۵/۲۵

^۴بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مسوولان و کارگزاران نظام، ۱۳۹۱/۵/۳

^۵بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مسوولان و کارگزاران نظام، ۱۳۹۱/۵/۳

^۶بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان، ۱۳۹۰/۱۲/۱۸

^۷بیانات در ارتباط تصویری با مراسم مشترک دانش‌آموختگی دانشجویان دانشگاه‌های افسری نیروهای مسلح، ۱۳۹۹/۷/۲۱

^۸خطبه‌های نماز جمعه‌ی تهران به امامت حضرت آیه‌الله خامنه‌ای، ۱۳۷۸/۹/۲۶

مضامین	مقوله‌ها	اجزا (مصادیق مستخرج از بیانات معظم له)
وابستگی	حفظ استقلال و عدم وابستگی	تلاش برای حفظ استقلال و عدم وابستگی را می‌توان عقلانیت نامید! ^۱
	تقویت استحکام درونی	تقویت استحکام درونی کشور به‌عنوان یک امر عقلانی است. ^۲
	پرهیز از ترس	بعضی‌ها اسم عقل و عقلانیت را که می‌آورند، منظورشان از عقلانیت ترسیدن است. ^۳
معنویت محوری	پایبندی به فضایل و تکالیف دینی	پایبندی به فضایل و تکالیف دینی از لوازم عقلانیت به‌شمار می‌رود. ^۴
	پرهیز از معنویت گریزی	عقلانیت نقطه مقابل معنویت‌گریزی است. ^۵
	دخیل بودن عوامل معنوی	عقلانیت و دستگاه محاسبه‌گر، صرفاً بر قواعد مادی استوار نیست، بلکه عوامل معنوی نیز در آن دخیل است. ^۶
	عدم منافات با ارزش‌های انقلاب و مکتبی	عقلانیت منافاتی با ارزش‌های انقلابی و تفکرات مکتبی ندارد. ^۷
	سنخیت با دین و مکمل بودن دین	عقلانیت و دین با یکدیگر سنخیت دارند. ^۸
نگاه راهبردی	حفظ و افزایش عمق راهبردی	حفظ و افزایش عمق راهبردی نظام و حکومت بر قلوب انسان‌ها از لوازم عقلانیت است. ^۹

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مجله علمی تخصصی علوم انسانی

^۱بیانات در دیدار مسئولان نظام، ۱۳۹۳/۴/۱۶

^۲بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار نمایندگان مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۲/۳/۷

^۳بیانات در ارتباط تصویری با مراسم مشترک دانش‌آموختگی دانشجویان دانشگاه‌های افسری نیروهای مسلح، ۱۳۹۹/۷/۲۱

^۴بیانات در دیدار مسئولان نظام، ۱۳۹۳/۴/۱۶

^۵بیانات در بازدید از توانمندیهای صنعت خودروسازی، ۱۳۸۹/۱/۹

^۶بیانات در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی ارتش، ۱۳۹۵/۱۱/۱۹

^۷بیانات در مراسم بیست و هشتمین سالروز رحلت حضرت امام خمینی (رحمه‌الله)، ۱۳۹۶/۳/۱۴

^۸سخنرانی در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران و رؤسای دفاتر نمایندگی ولی فقیه در سپاه، ۱۳۶۹/۶/۲۹

^۹بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام، ۱۳۸۶/۶/۳۱

مضامین	مقوله‌ها	اجزا (مصادیق مستخرج از بیانات معظم له)
	استقبال از تجربه اندوزی	استقبال از تجربه‌اندوزی یک امر عاقلانه است. ^۱
	برجسته‌سازی فرعیات	برجسته‌سازی فرعیات ^۲
	تجربه نگاری و مدیریت دانش	تجربه نگاری و مدیریت دانش
	بکارگیری خرد جمعی	یک نقطه‌ی مهم در باب تحوّل، استفاده‌ی از خرد جمعی است و تکیه‌ی بر عقلانیت که استفاده بشود. ^۳
قانون مداری	پایبندی به قانون	مرجعیت قانون و ساختارهای قانونی به‌عنوان جلوه‌ی عقلانیت است. ^۴
	پرهیز از قانون شکنی و ساختار گریزی	عقلانیت نقطه مقابل قانون‌شکنی و ساختارگریزی است. ^۵
نوسازی و تحول در نظامات و سازوکارها	نوسازی و تحول	نوسازی و تحول در نظامات و سازوکارها به‌عنوان وجهی از عقلانیت است. ^۶
	استفاده از فرصت‌ها و ظرفیت‌ها	بهره‌گیری از فرصت‌ها و ظرفیت‌ها به‌عنوان رفتار عاقلانه محسوب می‌شود. ^۷
	نقطه مقابل محافظه‌کاری	عقلانیت نقطه مقابل محافظه‌کاری است. ^۸
رویکرد اجرایی	تعادل در رفتار و اجتناب از افراط و تفریط	تعادل در رفتار و اجتناب از افراط و تفریط به‌عنوان عقلانیت تلقی می‌شود. ^۹

^۱بیانات مقام معظم رهبری در همایش بزرگ خواهران در ورزشگاه آزادی به مناسبت جشن میلاد کوثر، ۱۳۷۶/۷/۳۰

^۲بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان در دوازدهمین روز از ماه مبارک رمضان، ۱۳۹۶/۳/۱۷

^۳بیانات در نخستین دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت سیزدهم، ۱۴۰۰/۶/۶

^۴بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار استانداران سراسر کشور، ۱۳۸۲/۱۰/۲۲

^۵خطبه‌های نماز جمعه تهران به امامت رهبر معظم انقلاب اسلامی، ۱۳۸۸/۳/۲۹

^۶بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار رئیس‌جمهور و هیأت وزیران، ۱۳۸۴/۶/۸

^۷بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، ۱۳۹۶/۲/۵

^۸بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیأت دولت - ۰۸/۰۶/۱۳۸۴

^۹بیانات معظم له در دیدار دانشجویان نخبه، برتران کنکور و فعالان تشکلهای سیاسی فرهنگی دانشگاهها، ۱۳۷۶/۷/۱۷

مضامین	مقوله‌ها	اجزا (مصادیق مستخرج از بیانات معظم له)
	اندیشه محور بودن کار	حرکت انقلابی با حرکت اندیشه‌ورزانه و عقلانی همراه باشد. ^۱
	شجاعت	بعضی‌ها اسم عقل و عقلانیت را که می‌آورند، منظورشان از عقلانیت ترسیدن است. ^۲
	قاطعیّت و سخت‌کوشی	قاطعیّت و سخت‌کوشی از لوازم عقلانیت است. ^۳
	بهره‌گیری از تخصص	بهره‌گیری از تخصص یک فعل عقلانی است. ^۴
	یکسانی شعار و عمل	یکسانی شعار و عمل از لوازم عقلانیت به‌شمار می‌رود. ^۵
	عدم منفعت طلبی	عقلانیت نقطه مقابل منفعت‌طلبی افراطی است. ^۶
	اعتماد به نفس	عقلانیت نقطه مقابل خودتحمیری و عدم اعتمادبه‌نفس است. ^۷
	صداقت	عقلانیت نقطه مقابل عدم صداقت است. ^۸
	جاذبه و دافعه در عقلانیت	عقلانیت به فراخور نحوه‌ی استفاده از آن، می‌تواند جنبه‌ی مثبت یا منفی داشته باشد، می‌تواند جاذبه یا دافعه داشته باشد. ^۹
	آمیخته با احساسات صحیح و غیر هیجانی	عقلانیت آمیخته با احساسات صحیح و غیر هیجانی در جامعه است که می‌تواند مبنای مستحکمی را بسازد. ^{۱۰}
	القای ناتوانی	القای عجز و ناتوانی ^{۱۱}

- ^۱بیانات در نخستین دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت سیزدهم، ۱۴۰۰/۶/۶
- ^۲بیانات در ارتباط تصویری با مراسم مشترک دانش‌آموختگی دانشجویان دانشگاه‌های افسری نیروهای مسلح، ۱۳۹۹/۷/۲۱
- ^۳بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار با اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۸۳/۶/۳۱
- ^۴بیانات مقام معظم رهبری در صحن مقدس رضوی مشهد مقدس، ۱۳۸۳/۱/۲
- ^۵بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار با دانشگاهیان استان کرمانشاه، ۱۳۹۰/۷/۲۴
- ^۶بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان استان کرمان، ۱۳۸۴/۲/۱۹
- ^۷بیانات در بیست و دومین سالگرد امام خمینی(ره)، ۱۳۹۰/۳/۱۴
- ^۸بیانات در دیدار اساتید و دانشجویان قزوین، ۱۳۸۲/۹/۲۶
- ^۹بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با علما و روحانیون در آستانه ماه مبارک رمضان، ۱۳۷۶/۱۰/۳
- ^{۱۰}دیدار مردم کاشان از مقام معظم رهبری، ۱۳۸۰/۸/۲۰
- ^{۱۱}رهبر معظم انقلاب اسلامی در اجتماع عظیم مردم در حرم امام خمینی(رض)، ۱۳۹۸/۳/۱۴

مضامین	مقوله‌ها	اجزا (مصادیق مستخرج از بیانات معظم له)
رویکرد اجرایی	قوت شخصیت	قوت شخصیت [زینب (س)] را ببینید؛ چقدر این شخصیت قوی است. ^۱
	پردازش اشتباه داده	پردازش اشتباه داده ^۲
	بی‌خاصیت‌سازی تجارب	بی‌خاصیت‌سازی تجارب ^۳
	تضعیف اراده منجر به اقدام و عمل	تضعیف اراده منجر به اقدام و عمل ^۴
	تهدید و ارباب	تهدید و ارباب ^۵
	وعده‌دادن و تطمیع	وعده‌دادن و تطمیع ^۶
ظلم ستیزی	ایستادگی در برابر ظلم	ایستادگی در برابر ظلم از وجوه عقلانیت به‌شمار می‌رود. ^۷
	تسلیم‌نشدن و زیر بار زور نرفتن	تسلیم‌شدن و زیر بار زور رفتن ضد عقلانیت است. ^۸
	پرهیز از سازشکاری با ظلم و سلاطه	عقلانیت نقطه مقابل سازشکاری با منطق ظلم و سلاطه است. ^۹
انتقادپذیری و آزاداندیشی	احترام به دیدگاه‌ها	احترام به دیدگاه‌ها و جلوگیری از ایجاد دشمنی را می‌توان ناشی از عقلانیت دانست. ^{۱۰}
	زمینه‌سازی برای آزاداندیشی	بسترسازی برای آزاداندیشی یک فعل عاقلانه است. ^{۱۱}
وحدت‌افزایی	جلوگیری از دشمنی	احترام به دیدگاه‌ها و جلوگیری از ایجاد دشمنی را می‌توان ناشی از عقلانیت دانست. ^{۱۲}

^۱بیانات مقام معظم رهبری در دیدار زنان پرستار، ۱۳۸۹/۲/۱

^۲دیدار دانشجویان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، ۱۳۹۳/۵/۱

^۳دیدار دانشجویان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، ۱۳۹۳/۵/۱

^۴بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام، ۱۳۹۳/۴/۱۶

^۵بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام، ۱۳۹۳/۴/۱۶

^۶بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام، ۱۳۹۳/۴/۱۶

^۷بیانات در مراسم صبحگاه رده‌های مختلف نیروی مقاومت بسیج، ۱۳۸۴/۶/۲

^۸سخنرانی تلویزیونی رهبر انقلاب به مناسبت سالروز ولادت پیامبر اعظم (ص) و امام صادق (ع)، ۱۳۹۹/۸/۱۳

^۹بیانات در دیدار ائمه‌تلف امت حزب الله، ۱۳۶۸/۶/۲۲

^{۱۰}بیانات در مراسم بیعت طلاب و روحانیون، ۱۳۶۸/۴/۴

^{۱۱}بیانات در دانشگاه فرهنگیان، ۱۳۹۷/۲/۱۹

^{۱۲}بیانات در مراسم بیعت طلاب و روحانیون، ۱۳۶۸/۴/۴

مضامین	مقوله‌ها	اجزا (مصادیق مستخرج از بیانات معظم له)
دستاوردهای عقلانیت	وحدت و مدیریت اختلافات	وحدت‌گرایی و مدیریت اختلافات یک فعل عاقلانه است ^۱ .
	جلب نصرت الهی	به‌کارگیری عقلانیت سبب جلب نصرت الهی می‌گردد ^۲ .
	تحقق عزت و استقلال ملی	عقلانیت در حکمرانی سبب تحقق عزت و استقلال ملی خواهد شد ^۳ .
	کارآمدی و پیشرفت	کارآمدی و پیشرفت همه جانبه کشور در گرو بهره‌برداری از عقلانیت است ^۴ .
	تحقق آرمان‌های اسلامی	این عقلانیت زمینه‌ساز تلاش بی‌وقفه برای تحقق آرمان‌های اسلامی و انقلابی است ^۵ .
	رسیدن به جامعه تراز انقلاب اسلامی	کاربست عقلانیت به تشکیل جامعه تراز اسلامی خواهد انجامید ^۶ . (۲۹/۴/۸۸)

همانطور که در جدول ملاحظه شد، اهتمام به اصول و باورهای اساسی، آینده‌نگری، دوراندیشی و امیدواری، مردم‌محوری و مردم‌گرایی، واقع‌نگری، استقلال و عدم وابستگی، معنویت محوری، اتخاذ نگاه راهبردی، قانون‌مداری، نوسازی و تحول در نظامات و سازوکارها، اتخاذ رویکرد اجرایی متناسب، ظلم-ستیزی، انتقادپذیری و آزاداندیشی و وحدت‌افزایی از موارد قابل توجه در عقلانیت هستند. در صورت توجه به این موارد، دستاوردهای عقلانیت شامل جلب نصرت الهی، تحقق عزت و استقلال ملی، کارآمدی و پیشرفت، تحقق آرمان‌های اسلامی و در نهایت، رسیدن به جامعه تراز انقلاب اسلامی مقدور خواهد بود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

^۱بیانات در دیدار شرکت کنندگان در همایش کنفرانس وحدت اسلامی، ۱۳۸۵/۵/۳۰

^۲بیانات رهبری در پایان درس خارج، ۱۳۸۰/۱۱/۲۱

^۳دیدار مسئولین نظام با مقام معظم رهبری، ۱۳۸۲/۵/۱۵

^۴بیانات در دیدار رئیس بانک توسعه اسلامی - ۱۷/۰۱/۱۳۸۴

^۵بیانات در دیدار رؤسای سه قوه و مسئولان و مدیران بخشهای مختلف نظام با رهبر انقلاب، ۱۹/۰۶/۱۳۸۷

^۶دیدار مسئولین نظام در سالروز بعثت نبی مکرم اسلام (ص)، ۱۳۸۸/۴/۲۹

جدول ۲- نتایج کدگذاری باز در خصوص انقلابی گری

مضامین	ابعاد	نمونه‌ای از بیانات مرتبط
جهت‌گیری و هدف‌گذاری انقلابی	ثبات در آرمان‌ها و تحول در سازوکارها	حرکت در خط مستقیم به سمت آرمانهای معین است؛ اما سازوکارها عوض میشود ^۱ .
	جهت‌گیری و جهت‌دهی درست	تاکتیکها را میتوانند عوض کنند، شیوه‌های کار را میتوانند عوض کنند، [اما] اصول، همچنان مستحکم باید بماند ^۲ .
	پایبندی به اصول انقلاب	امام هم بسیج را درست کرد، هم جهت را نشان داد ^۳ .
	حفظ هویت نظام	مراد آنها از تحول، تحول برای نفی انقلاب و نفی مبانی انقلاب است ^۴ .
	حفظ هویت نظام	حفظ اصول و مبانی نظام و در واقع حفظ هویت نظام ضروری است ^۵ .
	جذب حداکثری و دفع حداقلی	جبهه‌ی انقلاب را گسترش بدهید، یارگیری کنید؛ حذف نکنید ^۶ .
	حفظ تمامیت نظام	انقلاب، امروز در شکل نظام متجلی است. تمامیت نظام، باید حفظ شود ^۷ .
	ایستادگی بر اصول	من آنچه نیاز امروز میدانم، ایستادگی بر اصول انقلاب در درجه اوک است ^۸ .
	انقلاب مبتنی بر رهنمودهای امام (ره)	ما مجموعه رهنمودهای امام بزرگوار را داریم ^۹ .
	قرب الهی	کار را به‌خاطر خدا و برای رضای خدا برای مردم انجام بدهند ^{۱۰} .

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

فصلنامه علمی مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی

- ^۱بیانات در دیدار دانشجویان کرمانشاه، ۱۳۹۰/۰۷/۲۴
- ^۲بیانات در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی ارتش، ۱۳۹۲/۱۱/۱۹
- ^۳بیانات در دیدار اعضای مجمع عالی بسیج مستضعفین، ۱۳۹۳/۰۹/۰۶
- ^۴بیانات در ارتباط تصویری با نمایندگان تشکل‌های دانشجویی، ۱۴۰۰/۰۲/۲۱
- ^۵بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۹۰/۰۶/۱۷
- ^۶بیانات در ارتباط تصویری با نمایندگان تشکل‌های دانشجویی، ۱۳۹۹/۰۲/۲۸
- ^۷بیانات در دیدار جمعی از فرماندهان سپاه، ۱۳۷۷/۰۶/۲۴
- ^۸بیانات در دیدار مردم اصفهان، ۱۳۹۵/۰۸/۲۶
- ^۹بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیأت دولت، ۱۳۹۲/۰۲/۰۲
- ^{۱۰}بیانات در دیدار مردم آذربایجان شرقی، ۱۳۹۴/۱۱/۲۸

در درجه‌ی اول، ما مسؤولان وظیفه و تکلیف داریم که خودمان را با رفتار امیرالمؤمنین تطبیق دهیم ^۱ .	انطباق با سیره علوی
براساس سخنان امام رحمه‌الله، موضوع «مردم»، «استقلال کشور»، «تدین و پابندی به مبانی اسلامی»، «مبارزه با استکبار و زورگویی»، «مسأله‌ی فلسطین»، «موضوع معیشت مردم»، «توجه به مستضعفین و رفع فقر»، خطوط اصلی انقلاب هستند که از ترکیب آنها «هندسه‌ی انقلاب» به‌دست می‌آید ^۲ .	حفظ استقلال تدین و پابندی به مبانی اسلامی مبارزه با استکبار و زورگویی توجه به مسأله فلسطین
روحیه‌ی مردمی بودن و انس با مردم، تماس با مردم، از نزدیک پای صحبت مردم نشستن ^۳ .	مردمی بودن
برای خودشان از مقامی که داشتند، کیسه ندوخته بودند ^۴ .	تکلیف مداری
مبارزه‌ی با استکبار، مبارزه‌ی با نظام سلطه تعطیل‌پذیر نیست ^۵ .	استکبارستیزی
راه انقلابی‌گری، راه مقابله و مواجهه‌ی با نظام سلطه ^۶ .	مقابله با نظام سلطه
سند چشم انداز مهم است ^۷ .	محوریت سند چشم انداز
این انقلاب یک خیز بلندی بود که ملت ایران برداشت برای اینکه خود را از ذلت وابستگی و عقب‌ماندگی نجات بدهد ^۸ .	قطع وابستگی و رفع عقب‌ماندگی
توصیه‌ی دیگر، بازخوانی دائمی اصول انقلاب است ^۹ .	بازخوانی دایمی اصول انقلاب
انقلابیگری یعنی مسئولان کشور، هدفشان را راضی کردن مردم، به کار گرفتن نیروهای داخلی، تقویت عناصر فعال در داخل کشور قرار بدهند ^{۱۰} .	جلب رضایت مردم بکارگیری نیروهای

^۱بیانات در دیدار زائرین و مجاورین حرم مطهر رضوی، ۱۳۸۰/۰۱/۰۱

^۲دیدار دبیر و کارشناسان دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی با رهبر انقلاب، ۱۳۹۴/۱۱/۱۴

^۳بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیأت دولت، ۱۳۹۴/۰۶/۰۴

^۴بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیأت دولت، ۱۳۹۴/۰۶/۰۴

^۵بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان، ۱۳۹۴/۰۴/۲۰

^۶بیانات در دیدار مجمع عالی فرماندهان سپاه، ۱۳۹۸/۷/۱۰

^۷بیانات در دیدار اعضای هیئت دولت، ۱۳۸۸/۰۶/۱۶

^۸بیانات در دیدار مردم قم، ۱۳۹۵/۱۰/۱۹

^۹بیانات در اجلاس بین‌المللی بیداری اسلامی، ۱۳۹۰/۰۶/۰۶

^{۱۰}بیانات در مراسم بیست و هشتمین سالروز رحلت حضرت امام خمینی (رحمه‌الله)، ۱۳۹۶/۰۳/۱۴

	داخلی	
	تقویت عناصر فعال	
پرهیز از حاشیه‌ها و مسایل جزئی و کوچک	پهتھا و جنجالها و حاشیه‌سازی‌ها و پرداختن به چیزهای کوچک و جزئی و مانند اینها مسئله‌ی کشور نیست ^۱ .	
جوان‌گرایی	جوان پیش‌ران است، موتور حرکت است ^۲ .	راهدرها
درون‌گرایی	ملت ایران باید از درون قوی بشود ^۳ .	
ایجاد انگیزه کمک به دیگران	سبقت در کار خیر از دستورات مؤکد و مکرر الهی در قرآن مجید است و موجب شوق و انگیزه‌ی دیگران به کارهای خیر نیز می‌شود ^۴ .	
همت بلند و امیدواری	همت بلند برای رسیدن به آرمانها، صرف‌نظر نکردن از آرمانها و منصرف نشدن از هدفهای بزرگ [است] ^۵ .	
اعتمادسازی	اعتماد به نفس، اعتماد به مسئولین کشور، اعتماد به دولت ^۶ .	
شایسته‌یابی، شایسته‌گزینی، شایسته‌پروری و شایسته‌گماری	در رأس کار باید کسانی قرار بگیرند که ایمانشان به اسلام و انقلاب و ارزشهای اسلامی و انقلابی در حد کافی باشد ^۷ .	
ضرورت اصلاحات مستمر	نظام جمهوری اسلامی و کشور عزیز ما یک نظام پُرظرفیت و پرامکان و پراستعداد است؛ این استعدادهای را باید دانه‌دانه شناخت و از آنها بهره‌برداری کرد ^۸ .	
وحدت آفرینی	اصلاحات، یک حقیقت ضروری و لازم است و باید در کشور ما انجام گیرد ^۹ .	
عدالتخواهی	جمهورية اسلامی یک منظومه است، یک مجموعه است ^{۱۰} .	
	عدالتخواهی، استقلال و آزادی به معنای حقیقی کلمه، استکبار ستیزی و	

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 ایران جامع علوم انسانی

^۱بیانات در دیدار مردم اصفهان، ۱۳۹۵/۰۸/۲۶

^۲بیانات در دیدار بسیجیان، ۱۳۹۵/۰۹/۰۳

^۳بیانات در دیدار مردم آذربایجان شرقی، ۱۳۹۴/۱۱/۲۸

^۴سخنرانی تلویزیونی رهبر انقلاب به مناسبت عید قربان، ۱۳۹۹/۵/۱۰

^۵بیانات در مراسم بیست و هفتمین سالگرد رحلت امام خمینی (رحمه‌الله)، ۱۳۹۵/۰۳/۱۴

^۶بیانات در اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی، ۱۳۸۶/۰۱/۰۱

^۷بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۸۳/۱۲/۲۷

^۸بیانات در مراسم تنفیذ حکم دوازدهمین دوره ریاست جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۶/۰۵/۱۲

^۹بیانات در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۹/۰۴/۱۹

^{۱۰}بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۸۸/۰۷/۰۲

متفعل نشدن در مقابل دشمن، مردم گرایی، مستضعف نوازی و گرایش به طبقات محروم، و پرهیز از اسراف و زندگی اشرافی گری جزو مبانی انقلاب اسلامی هستند که به هیچ وجه نباید تغییر کنند ^۱ .	استکبار ستیزی و منفعل نشدن در مقابل دشمن مردم گرایی	راهبردها
	مستضعف نوازی و گرایش به طبقات محروم	
	پرهیز از اسراف و زندگی اشرافی گری	
آحاد مؤمنین به این راه، دست به دست هم بدهند و ایستادگی کنند ^۲ .	ایستادگی و ثبات قدم	
یکی از خطوط اصلی انقلابی گری، نظم است؛ متتها انقلابی ^۳ .	نظم	
رویش و بالندگی بدون انضباط، بدون قانون و بدون نظم مگر ممکن است ^۴ .		
تقویت علم، تقویت فناوری، تسلط بر فنون روز، پیشاهنگ شدن در تولید علم ^۵ .	پیشرفت علم و فناوری	
باید مبارزه و مجاهدت کرد؛ باید سختیها را تحمل نمود ^۶ .	تحمل سختیها	
یکی از مهم ترین راههای تقویت درونی، حفظ روحیه انقلابی گری است در مردم ^۷ .	حفظ و ارتقاء روحیه انقلابی گری در مردم	
مسئله ی ساده زیستی مسئولان، استکبار ستیزی، افتخار به انقلابی گری ^۸ .	ساده زیستی	
مسئولین محترم کشور به نیروهای داخلی اعتماد کنند و تکیه کنند ^۹ .	اتحاد و یکپارچگی اعتماد و تکیه به نیروهای داخلی	
براساس سخنان امام رحمه الله، موضوع «مردم»، «استقلال کشور»، «تدین و مردم داری» ^{۱۰} .	مردم داری	

^۱ دیدار اعضای مجلس خبرگان با رهبر انقلاب، ۱۳۸۷/۰۶/۰۷

^۲ بیانات در دیدار کارگزاران نظام، ۱۳۸۵/۰۷/۱۸

^۳ بیانات در دیدار کارگران، ۱۳۹۶/۰۲/۱۰

^۴ بیانات در دیدار جمعی از مسئولان جهاد دانشگاهی، ۱۳۸۳/۰۴/۰۱

^۵ قدردانی دفتر رهبر معظم انقلاب از استقبال کم نظیر مردم استان کرمان، ۱۳۸۴/۰۲/۲۱

^۶ بیانات در دیدار اعضای شورای نگهبان، ۱۳۸۲/۱۰/۲۴

^۷ بیانات به مناسبت سال جهش تولید، ۱۳۹۹/۱/۲

^۸ بیانات در دیدار رئیس جمهوری و اعضای هیأت دولت، ۱۳۹۱/۰۶/۰۲

^۹ بیانات در دیدار مردم آذربایجان شرقی، ۱۳۹۴/۱۱/۲۸

راهِبرها	توجه به معیشت	پایبندی به مبانی اسلامی، «مبارزه با استکبار و زورگویی»، «مسأله‌ی فلسطین»، «موضوع معیشت مردم»، «توجه به مستضعفین و رفع فقر»، خطوط اصلی انقلاب هستند. ^۱
	توجه به مستضعفین و رفع فقر	
	تربیت نیروی انسانی مومن و مستقل	[تربیت افرادی] معتقد به استقلال؛ استقلال فکری، استقلال سیاسی، استقلال فرهنگی، استقلال اقتصادی. ^۲
		باید کار فرهنگی دانشگاه این‌جوری باشد که افرادی تربیت کند مؤمن، متخلّق با اخلاق خوب-انقلابی. ^۳
	مدیریت فرهنگ مبتنی بر مبانی انقلاب	مدیریت فرهنگ یک کار بسیار لازم است؛ و مدیریت هم باید بر مبنای شعارهای انقلاب و مبانی انقلاب باشد. ^۴
	مبارزه با فساد و تبعیض و بی‌عدالتی	ملت، امروز به مبارزه با فساد و تبعیض و بی‌عدالتی احتیاج دارد. ^۵
	اعتلای فنی و علمی و اقتصادی	هدف پیشرفت و اعتلای علمی و فنی و اقتصادی کشور؛ اینها اهداف انقلاب بوده. ^۶
	بهبود و پیشرفت مستمر	حفظ انقلاب به معنای حفظ وضع موجود نیست ^۷
	اولویت بندی اهداف و برنامه‌ها	مسائل اصلی را باید شناخت و مسائل فرعی را اصلی نکرد. ^۸
	پرهیز از نگاه سلیقه‌ای	اصول انقلاب امور سلیقه‌ای نیست. ^۹
	معنویت، عقلانیت و عدالت	اسلام ما اسلامی است متکی به معنویت، عقلانیت و عدالت. ^{۱۰}

^۱ دیدار دبیر و کارشناسان دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی با رهبر انقلاب، ۱۳۹۴/۱۱/۱۴

^۲ بیانات در دیدار رؤسای دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها، مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری، ۱۳۹۴/۰۸/۲۰

^۳ بیانات در دیدار رؤسای دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها، مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری، ۱۳۹۴/۰۸/۲۰

^۴ بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیأت دولت، ۱۳۹۴/۰۶/۰۴

^۵ بیانات در خطبه‌های نماز جمعه، ۱۳۸۱/۰۹/۰۱

^۶ بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان، ۱۳۹۰/۰۵/۱۹

^۷ بیانات در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران، ۱۳۹۰/۰۴/۱۳

^۸ بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۸۹/۰۶/۲۵

^۹ خطبه‌های نماز جمعه‌ی تهران، ۱۳۸۸/۰۶/۲۰

^{۱۰} بیانات در دیدار جمعی از مسئولان وزارت امور خارجه، ۱۳۸۳/۰۵/۲۵

عقلانیت برای پیش رفتن و در جهت یافتن راهحالی برای هر چه موفق تر شدن در رسیدن به این آرمانهاست ^۱ .	حاکمیت عقلانیت
دولت و مسئولان و سیاستون و دیپلماتها و آحاد مردم، باید دارای نگاه جامع و صحیحی باشند ^۲ .	اتخاذ نگاه جامع و نظام مند
وظیفه داریم به مسائل گوناگون کشور با نگاه کلان و جامع نگاه کنیم ^۳	
کارهایی که نظام در سطح کلان با جنبه‌ی شمولی که بعضی از مسائل دارد، انجام می‌دهد، بایستی با ملاحظه‌ی همه‌ی جوانب باشد ^۴	
نباید نگاه بخشی یا نگاه موضعی و محلی و منطقه‌ای بر برنامه حاکم باشد ^۵ .	
در نگاه بلندمدت نسبت به اهداف، دشمن و مسیر حرکت، شناخت درستی وجود دارد ^۶ .	نگاه بلندمدت
ما باید خودمان را یک بازشناسی بکنیم، ببینیم ما در چه وضعی هستیم ^۷ .	بازشناسی و ارزیابی مستمر
انقلابی، یعنی اینکه خودمان را سرگرم کارهای حاشیه‌ای و تشریفاتی و زرق و برقی و مانند اینها نکنیم ^۸ .	چابکی ساختار و فراگردهای سازمانی
این یکی از اولویتهای ما است؛ اصرار بر مدیریت جهادی ^۹ .	مدیریت جهادی
بنشینند یک فهرستی از نقاط مثبت، یک فهرستی از نقاط منفی تهیه کنند ^{۱۰} .	شناسایی و تحلیل نقاط قوت و ضعف
شاخصهای هویت اسلامی بایستی معلوم باشد: شاخص عدالت‌طلبی، شاخص ساده‌زیستی مسئولان، شاخص کار و تلاش مخلصانه، شاخص	عدالت‌طلبی ساده‌زیستی مسئولان

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

- ^۱بیانات در دیدار رؤسای سه قوه و مسئولان نظام، ۱۳۸۷/۰۶/۱۹
- ^۲دیدار ائمه‌ی جمعه‌ی سراسر کشور با رهبر انقلاب، ۱۳۹۲/۰۶/۱۸
- ^۳بیانات در دیدار رئیس و اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۹۲/۰۶/۱۴
- ^۴بیانات در دیدار دانشجویان و نخبگان علمی، ۱۳۸۸/۰۶/۰۴
- ^۵بیانات در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیأت دولت، ۱۳۸۹/۰۶/۰۸
- ^۶دیدار اعضای مجلس خبرگان با رهبر انقلاب، ۱۳۹۱/۱۲/۱۷
- ^۷بیانات در دیدار مسئولان نظام جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۰/۰۵/۱۶
- ^۸بیانات در دیدار کارگران، ۱۳۹۶/۰۲/۱۰
- ^۹بیانات در دیدار مردم آذربایجان شرقی، ۱۳۹۶/۱۱/۲۹
- ^{۱۰}بیانات در دیدار مسئولان نظام جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۰/۰۵/۱۶

<p>طلب و پویایی علمی بی‌وقفه، شاخص ایستادگی قاطع در مقابل طمع‌ورزی و سلطه‌ی بیگانگان، شاخص دفاع از حقوق ملی^۱</p>	<p>طلب و پویایی علمی بی‌وقفه</p>	<p>هویت اسلامی</p>
	<p>ایستادگی قاطع در مقابل طمع‌ورزی و سلطه‌ی بیگانگان</p>	
	<p>دفاع از حقوق ملی، از حقوق ملت، دفاع شجاعانه کار و تلاش مخلصانه</p>	
	<p>تقوا و شجاعت و خودآگاهی</p>	
<p>سه خصوصیت در مسؤلان کشور لازم است. این سه خصوصیت، تقوا و شجاعت و خودآگاهی است.^۲</p>	<p>موقعیت‌شناسی و حضور در میدان</p>	<p>ارتقاء روزافزون توانمندی‌های نظامی</p>
<p>غایب نبودن در آنجایی که باید در آنجا حاضر باشیم.^۳</p>	<p>اتحاد و یکپارچگی</p>	
<p>امروز کشور به اتحاد کلمه خیلی نیازمند است.^۴</p>	<p>پرهیز از ظلم</p>	
<p>ظلم نکنیم. ظلم چیز بدی و چیز خطرناکی است.^۵</p>	<p>اقتدار علمی</p>	
<p>یک ملت، با اقتدار علمی است که می‌تواند سخن خود را به گوش همه‌ی افراد دنیا برساند.^۶</p>	<p>خودتکابی و درون‌گرایی</p>	
<p>استحکام سازماندهی، ارتقاء قدرت رزمی، توانایی لازم برای تولید، تهیه، تکمیل و نگهداری تجهیزات، بالا نگهداشتن روحیه‌ی مسؤلیت نظامی.^۷</p>	<p>استحکام سازماندهی</p>	
	<p>ارتقاء قدرت رزمی</p>	
	<p>توانایی لازم برای تولید، تهیه، تکمیل و نگهداری تجهیزات</p>	

^۱بیانات در دیدار اساتید و دانشجویان در دانشگاه علم و صنعت، ۱۳۸۷/۰۹/۲۴

^۲بیانات در دیدار مردم قم، ۱۳۸۹/۱۰/۱۹

^۳بیانات در دیدار اعضای بسیجی هیأت علمی دانشگاه‌ها، ۱۳۸۹/۰۴/۰۲

^۴بیانات در دیدار اعضای بسیجی هیأت علمی دانشگاه‌ها، ۱۳۸۹/۰۴/۰۲

^۵بیانات در دیدار اعضای بسیجی هیأت علمی دانشگاه‌ها، ۱۳۸۹/۰۴/۰۲

^۶بیانات در دیدار اساتید و دانشجویان دانشگاه امام صادق (علیه‌السّلام)، ۱۳۸۴/۱۰/۲۹

^۷بیانات در بازدید از یگان‌های نمونه‌ی نیروی زمینی ارتش، ۱۳۸۱/۰۸/۲۶

		بالا نگهداشتن روحیه‌ی مسئولیت نظامی
روحیه و اخلاق انقلابی	شجاعت	هدف، تربیت نیروی انسانی طراز جمهوری اسلامی است. انسانهای شریف، دانا، با استعدادهای جوشان، دارای ابتکار، دارای اخلاق نیک انسانی، دارای شجاعت، قوت خطرپذیری، ورود در میدانهای جدید!
	خطرپذیری	
	ورود به میدان های جدید	
	پرهیز از خودکم بینی و خودبرتر بینی	
	متکی به قدرت الهی	
	صبور	
	حوش بین و امیدوار	
رفتار عاقلانه و مدبرانه و مجاهدانه	رفتار انقلابی به معنای رفتار عاقلانه و مدبرانه و مجاهدانه است؛ این در مورد مجلس، رفتار جهادی است. ^۱	
رفتار جهادی		
شجاعت	یک انسان انقلابی، شجاعت دارد، اهل اقدام است، اهل عمل است، ابتکار می‌ورزد، بن‌بست شکنی میکند. ^۲	
اهل عمل و اقدام		
مبتکر و خلاق		
امیدوار به آینده		
منضبط	انقلابی یعنی دارای سواد، دارای انضباط، دارای تدبیر، دارای حرکت، دارای عقل، خردمند. ^۳	
متدین		
خردمند		
با سواد		
عادل و دقیق	انقلابی گری یعنی «عادلانه، خردمندانه، دقیق، دلسوزانه، منصفانه، قاطعانه و بدون رودربایستی عمل کردن» ^۴	
دلسوز و منصف		
قاطع		

^۱بیانات در دیدار جمعی از معلمان سراسر کشور، ۱۳۹۰/۰۲/۱۴

^۲بیانات در دیدار نمایندگان و کارکنان مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۷/۰۳/۳۰

^۳بیانات در دیدار کارگران، ۱۳۹۶/۰۲/۱۰

^۴بیانات در دیدار نخبگان علمی جوان، ۱۳۹۵/۰۷/۲۸

^۵دیدار رئیس و مسئولان قوه قضائیه با رهبر انقلاب، ۱۳۹۵/۰۴/۰۹

اگر به نام عدالت خواهی و به نام انقلابیگری، اخلاق را زیر پا بگذاریم، ضرر کرده ایم!	اخلاق مداری	
انقلابی گری را با رفتار هیجانی اشتباه می گیرند، با حرفهای غیر مسئولانه اشتباه می گیرند. ^۲	پرهیز از رفتار هیجانی	
	پرهیز از حرف غیر مسئولانه	
	اقدام صحیح	
ملاک انقلابی بودن، تقوا است، شجاعت است، بصیرت است، صراحت است. ^۳	تقوا	
	بصیرت	
	صراحت	
حفظ روحیه انقلابیگری است در مردم ^۴	حفظ و ارتقاء روحیه انقلابی گری در مردم	

همانطور که در جدول ملاحظه شد، جهت گیری و هدف گذاری انقلابی، توجه و تاکید بر هویت اسلامی، ارتقاء روزافزون توانمندی های نظامی، روحیه و اخلاق انقلابی در کنار اتخاذ راهبردهای اساسی همچون جوان گرایی، درون گرایی، همت بلند و امیدواری، شایسته یابی، شایسته گزینی، شایسته پرووری و شایسته گماری، مردم گرایی، مستضعف نوازی و گرایش به طبقات محروم، پرهیز از اسراف و زندگی اشرافی گری و ایستادگی و ثبات قدم در راستای انقلابی گری قابل توجه است.

۲-۶- گام دوم: کدگذاری محوری

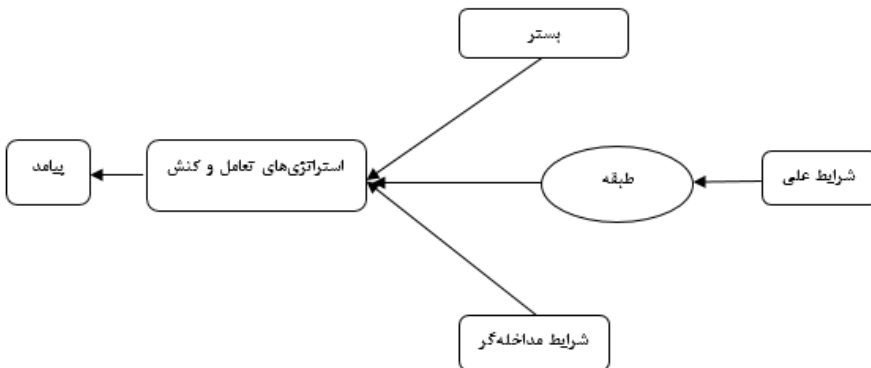
کدگذاری محوری گام دوم تئوری سازی داده بنیاد به روایت استراوس و کوربین است هدف این مرحله برقراری رابطه بین مقولات تولید شده در مرحله کدگذاری باز است. این کار بر اساس یک الگو و سرمشق جامع و کلی موسوم به مدل پارادایم^۵ انجام می شود (شکل ۱). اساس فرایند ارتباط دهی در کدگذاری محوری بر تمرکز و تعیین یک مقوله به عنوان مقوله محوری یا اصلی قرار داشته و سپس سایر مقولات به عنوان مقولات فرعی ذیل عناوین مختلف مدل پارادایم به مقوله اصلی ارتباط داده می شوند (استراوس و کوربین، ۱۹۹۸).

^۱بیانات در مراسم بیست و دومین سالگرد رحلت امام خمینی (رحمه الله)، ۱۴/۰۳/۱۳۹۰

^۲بیانات در ارتباط تصویری با نمایندگان مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۰/۳/۶

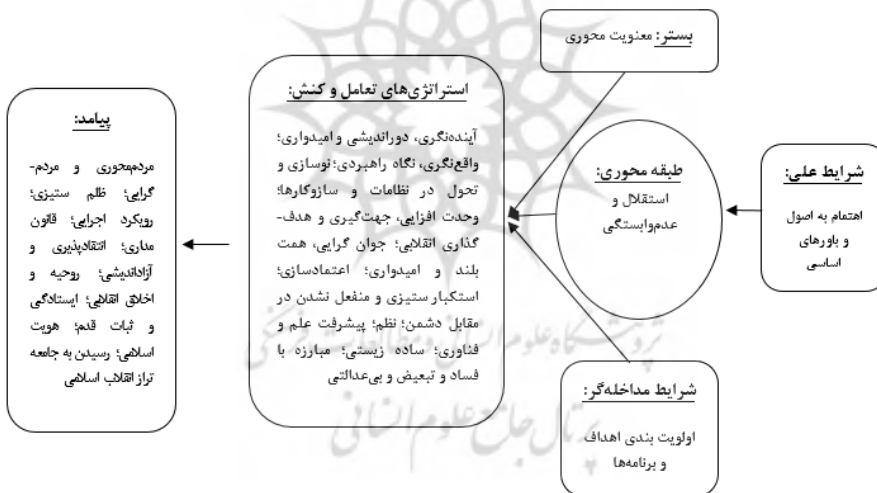
^۳بیانات در دیدار رئیس و اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۹۵/۰۳/۰۶

^۴بیانات به مناسبت سال جهش تولید، ۱۳۹۹/۱/۲

شکل ۱- مدل پارادایم (استراوس و کوربین، ۱۹۹۸)

شکل ۱ که حاصل تجزیه و تحلیل مجدد داده‌ها بر اساس مدل پارادایم است بیانگر نتایج کدگذاری محوری در این تحقیق می‌باشد. مقوله یا بعد «استقلال و عدم وابستگی» به‌عنوان مقوله محوری در نظر گرفته شده و شرایط علی، شرایط مداخله‌گر، بستر و پیامد برای مقوله محوری تعریف شده‌اند.

شکل ۲- مختصات عقلانیت انقلابی از منظر مقام معظم رهبری (کدگذاری محوری بر اساس مدل پارادایم)

۳-۶- گام سوم: کدگذاری انتخابی

کدگذاری بر اساس نتایج دو مرحله قبلی کدگذاری، فضایی تئوریک پیشنهادی را ارائه می‌

نماید (استراوس و کوربین، ۱۹۹۸).

۱-۳-۶- قضایای تئوریک^۱ پیشنهادی بر اساس تئوری "عقلانیت انقلابی"

قضایای تئوریک، روابط کلی بین طبقه محوری و سایر طبقات را نشان می دهند. قضایا شامل روابط و ساختار مفهومی هستند که در شکل ۲ بیان شده است. در این مقاله و بر اساس مدل ارائه شده در شکل ۲، شش قضیه مطرح می شوند.

قضیه ۱: اهتمام به اصول و باورهای اساسی به به عنوان شرایط علی بر طبقه محوری تاثیر گذار است.

قضیه ۲: استقلال و عدم وابستگی به عنوان طبقه محوری بر راهبردهای تعامل و کنش تاثیرگذار خواهد بود.

قضیه ۳: اولویت بندی اهداف و برنامه‌ها به عنوان عامل مداخله گر بر راهبردهای تعامل و کنش تاثیرگذار خواهند بود.

قضیه ۴: معنویت محوری به عنوان بستر و زمینه ساز عقلانیت انقلابی بر راهبردهای تعامل و کنش موثر خواهند بود.

قضیه ۵: عقلانیت انقلابی پیامد و نتیجه آینده‌نگری، دوراندیشی و امیدواری؛ واقع‌نگری، نگاه راهبردی؛ نوسازی و تحول در نظامات و سازوکارها؛ وحدت افزایی، جهت‌گیری و هدف‌گذاری انقلابی؛ جوان‌گرایی، همت بلند و امیدواری؛ اعتمادسازی؛ استکبار ستیزی و منفعل نشدن در مقابل دشمن؛ نظم؛ پیشرفت علم و فناوری؛ ساده زیستی و مبارزه با فساد و تبعیض و بی‌عدالتی است.

قضیه ۶: عقلانیت انقلابی به طور خاص با مردم‌محوری و مردم‌گرایی؛ ظلم ستیزی؛ رویکرد اجرایی؛ قانون‌مداری؛ انتقادپذیری و آزاداندیشی؛ روحیه و اخلاق انقلابی؛ ایستادگی و ثبات قدم؛ هویت اسلامی و رسیدن به جامعه تراز انقلاب اسلامی مشخص می گردد.

۷- بحث و نتیجه گیری

انقلاب اسلامی ایران که با تلاش بسیار و تقدیم خون هزاران شهید از صدر اسلام تا زمان انقلاب و پس از آن، در هشت سال دفاع مقدس به ثمر رسیده است و انشاءالله به قیام نهایی حضرت ولی عصر (عج) متصل خواهد شد، نیازمند حفظ و حراست، بهبود مستمر و دستیابی به آرمان‌های مقدسی است که در دین مبین اسلام از آن یاد شده است. این مهم جز با تلاش خستگی ناپذیر، دانش‌بنیان و اتکای به

نیروی درونی اسلام و کشور محقق نخواهد شد. عقلانیت انقلابی، یکی از مفاهیمی است که در این راستا می‌تواند نقش بسیار مهم و قابل توجهی ایفا نماید. در این امتداد، اهتمام به اصول و باورهای اساسی به عنوان شرایط علی اثرگذار بر عقلانیت انقلابی قابل توجه است. نکته اینجاست که ارزش‌ها و باورهای اساسی انقلاب اسلامی همان مردم‌گرایی و ظلم‌ستیزی نباید در گذر زمان کمرنگ شوند یا به فراموشی سپرده شوند. در نگاه عقلانیت انقلابی، استقلال و عدم وابستگی، محور و هسته مرکزی تمامی اقدامات و فعالیت‌های کشور است. اتکا بر توانمندی‌های داخلی و تلاش برای پیشرفت روزافزون این توانمندی‌ها باید به طور جدی و بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد. بدیهی است معنویت محوری به عنوان بستر و زمینه‌ساز تمامی اقدامات قابل توجه است. با نگاه ویژه به اولویت‌بندی اهداف و برنامه‌ها، تحقق عقلانیت انقلابی نیازمند توجه به آینده‌نگری، دوراندیشی و امیدواری؛ واقع‌نگری، نگاه راهبردی؛ نوسازی و تحول در نظامات و سازوکارها؛ وحدت‌افزایی، جهت‌گیری و هدف‌گذاری انقلابی؛ جوان‌گرایی، همت بلند و امیدواری؛ اعتمادسازی؛ استکبارستیزی و منفعل نشدن در مقابل دشمن؛ نظم؛ پیشرفت علم و فناوری؛ ساده زیستی و مبارزه با فساد و تبعیض و بی‌عدالتی به عنوان استراتژی است. در نهایت، عقلانیت انقلابی به طور خاص با مردم‌محوری و مردم‌گرایی؛ ظلم‌ستیزی؛ رویکرد اجرایی؛ قانون‌مداری؛ انتقادپذیری و آزاداندیشی؛ روحیه و اخلاق انقلابی؛ ایستادگی و ثبات قدم؛ هویت اسلامی و رسیدن به جامعه تراز انقلاب اسلامی مشخص می‌گردد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

منابع

- امام خمینی، روح الله، صحیفه امام، ج ۵.
- رکابیان، رشید، علی پور گرجی، محمود. (۲۰۱۹). «مؤلفه‌های انقلابی‌گری، انقلابی‌بودن و انقلابی‌ماندن در اندیشه سیاسی مقام معظم رهبری». فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی، ۱۶(۵۷).
- ریتزر، جرج (۱۳۷۴). بنیان‌های جامعه‌شناختی. ترجمه دکتر تقی آزاد ارمکی تهران: سیمرغ فروتنی، زهرا و بحرانی، عطیه. (۱۴۰۰). «مفهوم و نقش عقلانیت در انقلاب و تمدن نوین اسلامی از منظر آیت‌الله خامنه‌ای». فصلنامه سیاست اسلامی، ۵(۵).
- علی‌پور، جواد و پوررشیدی، هاتف (۱۳۹۹). «تحلیل گفتمان سند اولیه الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت»، فصلنامه مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی، دوره ۸، شماره ۲.
- گلدانی، مهدی و قربانپور، علی (۱۴۰۱). «مقایسه تطبیقی الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت و توسعه پایدار»، فصلنامه مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی، دوره ۱۰، شماره ۴.
- مهاجرنیا، محسن. (۱۳۹۶). «آسیب شناسی حوزه انقلابی». سپهر سیاست، ۴(۱۴).
- مطهری، مرتضی، مجموعه آثار استاد شهید مطهری، ج ۴/۳۶۵، صدرا.
- مطهری‌نسب، مسعود و بیدهندی، محمد (۱۴۰۱). «نقد و بررسی الگوی پایه اسلامی ایرانی پیشرفت مبتنی بر رویکرد تمدنی»، فصلنامه مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی، دوره ۱۰، شماره ۲.

Strauss, A. & Corbin, J. (1998). Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory, California: Sage Publications, Inc., second edition.